

Emnenr. 76

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Gjørvan

Emne: Dei Kloke

Bygdelag: Lurefjell

Oppskr. av: J. Gimreia

Gard: Bø Nørre

(adresse): Lurefjell

G.nr. 23 Br.nr. 4.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I Gjørvan og Lurefjell har bod flere sa. "Kloke" menn.

På Eriksrud i Gjørvan bodde en mann ved navn Ole Sigurdson Eriksrud. Han sees å vere blitt gift 21 år 96 i 1822, altså født 1801.

Hans kjerne siktet en hel del som han lærte sine 2 sønner, Sigurd og Andreas, som bodde i nærheten av f. århundre på hove sin gård på Eriksrud. Disse brødre var kjente for sine mange kunster. De kunne saledes "stemme" skause blod, gjøre ved for ved og orrustikk, skause varme osv.

Jeg har en personlig pålidelig forklaring om et slikt tilfælde:

En nabo av Andreas Eriksrud hogg seg skjegg i foten, og blødde, så en ikke fikk skansa den. Sønnen Anders som jeg kjente som en sandfærdig, kristelig mann, led søkte til Eriksrud for å hente Andreas. Gutten var bare 7 år den gang og oppeang den ca. 1 km. lang veg fra å få hjelp til faren.

Kommer fram til Eriks iot fortælle han
om begivenheten - og ba Andreas skrynde
seg å bli med. Han saar: "Jeg tenker
du kan gå hjem igjen, det har skapporiat

Gulhu get helbale, og det viste seg at
blidningen hadde opphort på samme tid
som Andreas fikk høre om ulykken. -

Jeg så disse historier i min ungdom, og
Kjente særlig sann om Andreas Eikset c. 1876
ble Andreassen, ^{dis 1954?} som fortælle meg mange

ting om Kirken og underjordiske. Han
Kunne også gjøre ved for overnatth og
hadde full og fast på disse kunster.

Han fortælle meg at de brukte Guds
ord fra bibelen, som besvergerer
mot nevnte tilfæller. Disse var alle
samla i den sk. "Sæteboka"

I Gierpen lever enda en mann ved
navn Josak Berg 83-84 år, som fortælle
mig, at han hadde bost. "Sæteboka"

Den var skrevet delvis på tre og lær.
Han hadde den ikke nå, men han fortælle
at han i sin tid Kunne sette sjukdom,
særlig magesjake, på folk. Han fikk
også en lyst til å springe så fort på
trovbanen at den tok 1 pæmie, for dette
skulle han ha 100 kr. og en grisonge,
men travkjøperen betalte ikke, og da
han neste gang opphørte på trovbanen med
hvinger, ble denne pludselig halt, og
målte oppi tevlingen

På pladsen Dale i Luvfjell bodde en man ved navn Erik Hansm^{f. 1813} også i midten av f. årh. Hans sønn Kristian Eriksen født 1853 - død 1926 kunne gjøre ved for ommelekk - Han brukte en skott bændevin, som han tok noen "stake" ord over, og omrøkte på ommehogget - Likeså, når dyr ble endtjåpt eller feykte til nytt aphaedstid, og lengta tilbake til det gamle., tok han jord ved en jordfost stein - leste over dem og ga dyret, da slo de seg til ro.

F. Naborognet Lauherod levde også mitt i f. årh den kjende mann Spå-Ellev. I 1800-om Hælo- & Brøtun tjukstoa, utga en liten Broschyr om mange av hans vimsler.

Han kunne "merke" f. ex en tjib eller oi hvor tjuvebotene var gjemt. fortællere om boetkomme dyr osv

Min Bestefar Abraham Grindlie f. 1826 død 1908 fortællt meg, at han en høst på Skinsmarken hadde kjøpt en skinnlet hoppe Kalk, "Fyrstikka" Denne hesten slapp han på bilt i skogen påfølgende vår sammen med naboenes hester.

Hesten forsvant. Han ledte i 3 uker men ingen kunne gi opplysning eller ha sett hesten.

Han begav seg da over fjellet til Lauherod for å søke på en Spå-Ellev.

Denne Kekte "sterk Kaffe" og de drakk. Da kaffen var drukt, bleeva han kopsen og så i grøtten, som da hadde dama forskjellige figurer, og så:

På, eg sjør hesten, ho er barbeina

på alle 4 beina, og har mange skramer på
lenda, det ser ut som de har vært itag
med kjønn, (men disse skramer hadde best
fra før)

"Du får ta en opp til Notodden
og opp i Gransherad, så tenker eg
du får kjøpe de", sa han.

Ja Berlefur fulgte anvisningen og
fandt besten på Ballesjø. Der var
den helt fin i en havreåker ikke
mer og doper eller at den ble beste
i Lulefjell. Mannen på Ballesjø
forlangte 3 daer for kjøp og besten.

Berlefur hadde ikke disse pengene og måtte
etterlatte besten - og gå i et Jondalen
til Kongenberg og videre over Langerud
dalen til Grinnelva. Derfra måtte han
si om de sammen billette med betalinga
for a for besten igjen - strekkingen
er ca 6 mil hver veg. -

Her kunne nok være flere slike fortellinger.
Vi hadde således en mann: Jakob Fekjan
som var nabo til Kristian Dale og på
samme alder. Han brukte hver vår å
leide opp en hoggoren, doper, flå og
skilte dem. Siden at han sammen.
Det var til beskyttelse mot øjebtom -
jeg tror det var Gulsott.

Folk skaut også Grinnelva hakkespill
(Granspell), og at samt ^{for eksempel} midlet mot
Gulsott.

Om ønskelig kan jeg muligens skaffe
fotografi av et Ki Dale og muligens
disse Erikstøt-Karer, men det vil
ta noen tid. Leses å om flere lignende
helfeder.

Hele

3/6-60

Jon Grinnelva

15340

Dei
Kloke

Nr. 76

nr. 153,40

Jon. Grinilia, Gjerpen, Telemark

Vedlagte foto er av Figure Olsen Eriksson i Gjerpen kjent som "Kursmed".

Han kunne stemme best. gjøire ved for Ornestikk, vrie og forstøvninger, skanse skogrand. ved slike høve gikk han rundt sammen med et spann vann og slengte noen drøpper her og der hvor han gikk. Når ilden kom dit, sloknet den.

For ornestikk og vrie brukte han brennevin som han teste noen slags bebelend over og vaske stedet med dette.

Han bodde fast og sikkert på "Nissen" + Hans skulle en gang gå til kunst og tok en benveg over sandbakkjordet. Her skjelte han over en bekke. - Pentelig ble han tatt og kasta over bekken og havna i et hasselkjen på andre sida. Hi, hi, hi sa det, foelast han.

Nissen var kjent for å stjale hoi til hestene på den gård, han hoierte hjemme. En gang så han, Bar-Nissen og Jonnevald-Nissen møttes på Hammaråsen med hoiet sit hoi fanga. Der oppstod straspiel mellom nissene så hoi foka sto, og han Nissen fora hestene om natta. Han skulle likig opp om måran for å hoi Kull til Nissen f. verk. Da befalte han bare nissen å gi hestene og sola på. n. o. i den sto ferdig, når han kom til stallet om måran. Han hadde engang kjøpt ny hest og var opent på om nissen ville ta seg av den. Men da han kom til stallet om måran, sto hestene og åt hoiet.

Hvis ikke nissen likte det hestene, kunne han like godt adle den ut.

amr

(15586)

En gang gikk han over Mønsøen, og en
 til Mo - en Kvell. Der møtte han et
 Kvinnfolk, som gikk og bar hilt
 under armen. Han tok etter ham,
 men han slapp fort. Da blei'n redd.
 Hans bror Ole Olsen ble magtskjælet
 av ei jente i Lurhoffell. Han ville endelig
 ha ham, men han ville ikke ha henne.

På maktskjæl - hun ham aldri -
 Han ble kleint og sangeliggende og døde.

Den dagen han døde sa jenta:

"Nå kan jeg helse dere fra Ole Olsen,
 Nå er'n død"

Der var borte her telefon, postis eller
 post den gang og jenta hadde 1/2
 mil fra ham.

En Magbart Persen hogg seg stygt
 i brinet og blødde sterkt.

De fikk satt ham på en Kjelle og der
 hjemover. Så møtte de Andreas Eiriksen
 (en bror av Sigur) han sa: "De er
 vært di drar, nå, Nå må di skive,
 for nå går blod tilbake. - - -"

Disse oplysningene har jeg fra brorsamen
 Ole Andersson Eiriksen som personlig
 fortalte meg dem. Han var da ca 80 år.

Luffjell på sinne 30 juli 1860 7

Til Etnografisk forskning
(Aall)

I tilknytning til rapporten om
"Die Kiste" sender jeg hermed et par billeder
af en slik mann. ved navn Liger O. Eriksrud
fra Gjøperen.

Det mest typiske er vel de høye støier med bøsene
bak koma og kneene på Saka.

Liger var nemlig lidenskabelig jeger og bosa
havde stadig på akta, sammen som venter.

Det var særlig Bjørn, Gaupe og Kanske skulle
samt hare og annet som venter, han jektet.

Han forsamle heller gædsbrillet, bare han
kunne komme til skauen på Dakt.

Han var født 1823, og levde til han var ca 80 år
og både Nordre Eriksrud i Gjøperen

Fotografiene her tilbaksendt.

Hvis

Jon Grindin

Tilsku meg å spåne, om disse svar bli
offentliggjort og tilgjengelig for alle som
svare på dem. D S

2 foto til kopiering

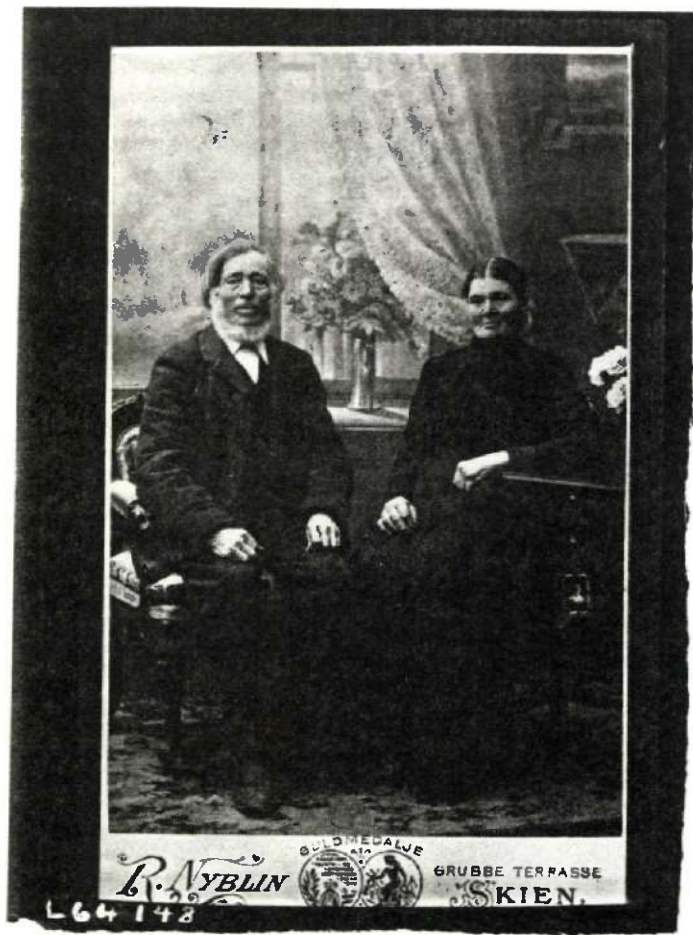
tilbake 18/8 60 2/8

60

(15586)

15340

76
Telam

Sigurd Olsen Erikstød, Gjerpen .
Copyright Norsk Folkemuseum .